

**École thématique de néo-latin / IHRIM / ENS de Lyon / 18-21 avril 2017-03-28.
Atelier M. Rosellini / vendredi 21 avril / « Une supercherie littéraire en néo-latin : *Les Entretiens galants d'Aloysia* (1660) ».**

Éd. cit (en ligne sur Gallica) : *Aloisiae Sigeae Toletanae satyra sotadica de arcanis amoris et Veneris*. Aloisia Hispanice scripsit. Latinitate donavit Ioannes Meursius. V. C. [s. l. n. d.]
<http://gallica.bnf.fr/ark:/12148/bpt6k202714z>

Autre éd. disponible en ligne (googlebooks) : Joannis Meursii, *Elegantiae latini sermonis seu Aloisia Sigea Toletana De arcanis Amoris et Veneris. Adjunctis Fragmentis quibusdam Eroticis*, Lugd Batavorum, ex typis elzevirianis, 1774.
https://books.google.fr/books/about/Joannis_Meursii_Elegantiae_Latini_sermon.html?id=j2VEAAAAcAAJ&redir_esc=y

Texte 1

Monitum lectori

Vivebat ante annos centum et triginta Aloisia Sigea, Hispana, Toleti nata. Ingenio, eruditone, forma praestitit ; et omnibus virtutum dotibus quæ laudari solent plurimum, et ingenuas maxime decent, excelluit. Sed non in abjecta, et stupida animi demissione, non in sordida rei familiaris cura, non in vili nugarum studio virtutem sibi positam habebat : Liberalibus navare operam disciplinis, scriptis æternam sibi parere famam, ad summam sapientiam niti, non ad summas contendere opes, id demum optimum putabat, et prædicabat ; quod tamen pleræque fœminæ omnes per ignaviam negligunt, homines multi per socordiam stultam et furentem contemnunt. Quamobrem veri amans, libere malas insectabatur ; quæ sentiret, ultro faciebat palam, et velut quandam morum e Curuli sella Censuram exercebat, quam susciperent omnes, et cujus ob os ora obverterent sua. Se imprimis nobilium mulierum flagitiosis, foedisque voluptatibus infensam ostendebat, et quo, injecto saltem pudore, ad meliorem revocaret frugem nihil non agebat. Pati non poterat, ut dicebat, specie prælucentes, nobilitate commendabiles, brevis gaudii, aut spe, aut gustu velut emotas mente, in ludibria ipsas se vertere. Addebat, ut Virtuti honestum et gloriosum est nudam sisti ob oculos mortalium ; sic vitiis esse ignominiosum. Quæ meretricie viverent, ideo voluit e fornicibus suis in quibus latebant in scaenam humanae vitae nudas educere ; quæ essent documento impune non pecari, mulieres quasdam superbi nominis et oris, et alto cretas sanguine. Nam quas Tulliam, Octaviam, Semproniam, Victoriam vocat, eæ fuerunt Ducum, Marchionum, Comitum aut uxores aut natæ. Nihil de his enarrat quod vere factum non sit, et ut erat a mendatio, et ab omni dissimulationis specie alienissima, liberiori omnia sermone executata est, qui solus conveniebat. Satyram Sotadicam, inscripsit opus quod colloquiis septem complexa est, ac Eleonoræ Marguaridæ Roderici Marchionis uxori sodali suæ dedicavit, qua jubente suscepit, qua urgente, ut in quadam epistola ad illam data, loquitur, intra mensem absolverat. De Sotade nihil est quod dicam ; rerum amatoriarum Scriptorem fuisse liberrimum fugit neminem. Sed fœminam ad scribendum his de rebus animum appulisse, non mirum videri debet. Nam Elephantis puella, et aliæ quædam hoc fuere scriptionis genere celebres. Praeterea aptiores sunt fœminæ his rebus depingendis, si quæ sint cordatæ et non fatuæ procacitatis ; si quidem libidinum ipsæ sunt campus in quo nascuntur omnes, in quo efflorescunt, in quo vigent, et, ut verbo dicam, in quo oriuntur et occidunt gaudia illecebrosa, et amœniores joci. Forte nec tam dura fuit ut ullo nollet voluptatis sensu emolliri sibi mentem ad carpenda vitæ dulcia ; et pars etiam puto fabularum ipsa suarum fuit non pœnitenda. Hispanice scripsit, vir Doctus Iohannes Meursius Lugdunensis apud Batavos Academiae lumen clarissimum, adolescens et vix ex ephœbo egressus Latinitate donavit ; etiam de suo adjecit quædam quæ Aloisiæ vis persuaserim mihi venisse in mentem. Sed periit Liber

Aloisiae, mauscripta Meursii hæc tantum lucubratio, aut si mavis commentatio, pervenit ad me : nihil ausim pro certo affirmare. Quicquid id est, non infelicis ingenii, non proletariæ eruditionis partus sunt hæc Colloquia, quae nec fastidium legenti creent, nec stomachum vere Sapienti moveant. [...]

Texte 2

COLLOQVIVM II. TRIBADICON. OCTAVIA. TULLIA.

[23] TVLL.

Faxit Venus audias atque intellegas. Hortus ille tuus, quem nec verna nec hyberna tempestate flores fructusque veneri deficiant, velim, locus is est, cognata, quem sub inferioris ventris tumore lanugo obnubit, tibi quidem mollior. Pubem vocant. Haec documento est esse viro aptam et Veneri maturam virginitatem in ea puella in qua exorta primum efflorescit. Cymbam, navim, concham, saltum, clitorium, portam, ostium, porcum, intersœmineum, lanuvium, virginal, vaginam, sacandrum, vomerem, agrum, sulcum, larvam, annulum Latini dixerunt ; Graecis vero est αιδουιον et Δελτα, et Χοιροσ et Εχαρα. Iulia Augusti filia dicebat, ideo se Agrippae marito parere quam simillimos liberos, quod nunquam nisi plena navi vectores tolleret ; Εσχαρα Focus et caminus est ; Χοιροσ porcus, Δελτα littera apud Graecos est hoc nomines ; sed ejus litterae [24] figura ab horti nostri forma oppido differt. Volo te, cognata, evadere ex amplexibus meis hac nocte doctiorem, quam si somniaveris in Parnasso, ut etiam possis Græce concumbere. Audivisti de Iuvenale.

OCT.

Malim esse docta, ut tu es, cognata, quam satiari voluptatibus. Cum te video tam juvenem, et tam doctam opto te fieri Caviceum. Quam laeto, tibi animo omnes corporis dotes prosternem.

TVLL.

Amplexere me, cara Virgo, amore tuo furentem. Quam licet, oculis et amplexibus, meas patere nequitias. Nihil inde Caviceo deperibit, nec tibi. O vanos conatus meos ! quicquid aggrediar misera. Quam efflictim te depereo. [...]

Texte 3

COLLOQVIVM QVARTVM. DVELLVM. TVLLIA. OCTAVIA.

[55] TVLLIA.

Non possum dicere quam optime recreata sim hoc tam longo somno, qui septem per horas continuas artus meos occupavit : tu vero Octavia ?

OCT.

Ego vero ab hora evigilo, quam somnii horrenda species e somno excitavit paventem, trepidantemque.

TVLL.

Narra somnium si lubet.

OCT.

Videbar mihi cum Caviceo esse, Tullia, sub salicum ramis, qui nos ab æstu Solis tuebantur, in opaca et viridi Padi ripa deambulare. Suavissimis deleniebat aures animumque meum questibus suis Caviceus, quos præ amore fundebat ; suavium petebat, negabam ; suadebat darem ; dedi : cepit. Cum praeterea in sinum meum manum alteram demitteret altero brachio

complecteretur ; tua ope, tua opera ab ejus me vix complexu explicui. Exsoluta in fugam me dedi, sequebatur ; at cum jam esset comprehensurus, os obverto : hem ! Tullia, quid monstri video ?

TVLL.

Lupi invaserant in Caviceum, lacerabant amores tuos, an se gladio transfixerat ?

OCT.

Bona verba, potius ipse sua me machæra transfigat.

TVLL.

Faceti oris, falsi animi puellam !

OCT.

Video in foedissimum animal mutatum, Satyris, quales in pictis tabulis videmus, quam simillimum, sui dissimillimum. Horrebat pilis totum corpus, in capite duplex ad frontem excreverat hircinum cornu, in longum finiebat acumen. Aures vero, frons, oculi, nasus, vultusque totus Cavicei erat. Pilulum intentabat mihi longius crassiusque duplo, quam homini est sub Veneris signis merenti ; cætera in hircum desinebant. Ruebat in me, stuprum poscebat, ori os admovebat, quid plura ? tam insolens rei facies me terret. Quid vero id mihi mali portendat, tu tam docta potes dicere ?

TVLL.

Et possum dicere, Cognata, et dicam suo tempore : nam inpraesentiarum nihil interest tua scire.

OCT.

Ne me sciendi cupiditate sinas diutius torqueri, Hera mea, Sponse mi, *fuit si tibi quisquam dulce meum.*

TVLL.

Dulces alieni amoris fructus, florenti tibi, et tenerae ; at Caviceo, non dolorem, sed injuriam violati thori portendit id somnium.

OCT.

Absit longe a me haec ignominia.

TVLL.

Eos homines quorum uxores non honesta Venere, ab aliis hominibus per libidinem se subigi patiantur, hircorum, et cornutorum numero cedere vulgo aiunt.

OCT.

Audivi ut dicis. Igitur in eam ego perfidiam lapsura sum : mei corporis non uni solum Caviceo usum dabo ? mortem ante oppetam, quam id admittam in me flagitii. An te alienae etiam libidini subjecisti ? absit me credere : absit etiam de me quidquam simile speres.

TVLL.

Confabulabimur de his, cara Virgo, aptiori tempore, postquam deposueris virginitatem, et te Caviceus per aliquot menses diu noctuque conculcaverit, permoluerit, protriverit. Alio tempore, et scio, alia mens erit.

OCT.

Mutasse te mentem omnino oportet, nec in ea nunc esse sententia, in [59] qua eras eum nuptisti Calliae, quae fers id de me iudicii.

TVLL.

Quis probo vertat invictam necessitatem, si in eam te fata amentiam agant, si me egerint, a qua ne Minerva quidem se expediat ? [...]

Texte 4

COLLOQIVM QVINTVM.

LIBIDINES. TVLLIA. OCTAVIA

OCT. [...]

[123] Mulier ego et tu sumus, hoc, in quod vocata es uxoris munus, bonae mentis fons est equidem nobis certissimus, officii nuptialis Provincia quaedam velut Regio est iudicii et mentis, in qua turpe est deficere nos iudicio et mente cujuscunque ætatis simus. Vt bona gaudia mariti in corpora nostras, sic bonam mentem in animos eodem tubo, egregii artifices, infundunt. [124]

TVLL.

Quis dubitet, et ipsa satis est amplo documento, quæ ante hos dies etiam fandi rudis, hodie tam apte ingeniose, et comiter omnia et agis et loqueris.

OCT.

Vix apud nos velut *in una sede moratur* virginitas et bona mens, duæ pretiosissimæ vitæ res. Qui aperit nobis vulvam, aperit et delitescentem mentem, virilis contus. Forte in hoc, dum nascimur, loco detrusam, mox impulsibus concussibusve suis ex hac infima sede ad superiora agunt.

TVLL.

Belle dictum, ah, ah, ah, sic quæ tibi excussit virginitatem mentula, mentem incussit. Ideo huic nervo affictum mentulae nomen, quod impressa sit illi facultas a natura, creandæ in nobis bonæ mentis.

Texte 5

[éd. 1774, p. 94-95]

[159] TVLL.

Quæ pereunt mulieres, aut famæ, quæ vita potior est, jacturam patiuntur, eæ pleræque omnes, sua culpa, in eam incidunt calamitatem. Recte dictum est, *esse modum in rebus esse certos denique fines*.

Non in rebus consistit laus et vituperium, sed in rerum usu. Vafrum et callidum ingenium pro prudenti habetur, [160] et prudentis est se quibusdam veluti limitibus circumsepire. Ab his nulla amoris libido, odii nulla impotentia, quæ nos plerumque obcæcant, animum cautæ et iudicio præditæ abducant. Vis bene beateque vivere, Octavia ? Omnia putes tibi licere, et nihil : id summum tibi sit præceptum, in ea vita conditione, cui te nuptiarum lex addixit.

OCT.

Vix ac ne vix quidem, id quid sibi velit perpicio. Quomodo omnia mihi licere ; et nulla arbitrer ?

TVLL.

Quae poteris commode, absque mariti tui offensa, id tibi licere omne habeas persuasum ; quod certo absque periculo non poteris, id omne vetitum ne dubites. Impræsentiarum imbuenda mihi es veræ solidæve sapientiæ præceptis, quibus in posterum totius vitæ cursum regas. Debeo illis omnes meas voluptates, et servatam incolumem pudicitiae famam, dum ludo, dum adolescentiæ bonis libere fruor. Illis et tu debebis fœlicitatem [461] tuam. Ad voluptatem uno spiritu omnes ducimur, uno cursu ferimur malæ et bonæ. Sed malas nulla tangit honoris cura ; bonæ existimationis et gloria decus voluptati, ipsique adeo vitæ anteponunt. At bonis non una omnibus via ad gaudia euntibus. Imprudentes et insipientes fere plerasque omnes in medio cursu aut ignominiosa mors, aut spississimæ dedecoris tenebræ interceptere. Alias, quae se duci student sapientiæ præceptis, comitatur usque ad fornices et cellas laus, et interrupti lusæ multitudinis plausus. Igitur non mutandis fines, quod abhorret a recto, sed quærendorum finium mutanda ratio et modus.